

EUROPSKI ZELENI PLAN - PLAN ZA OPORAVAK

Ignoriranje klimatskih promjena uzrokovat će katastrofu u budućnosti

PRIPREMILA:
Anđela Bogdan

Borba protiv klimatskih promjena danas je top-tema u svijetu, a najavljivane političke strategije i mjere oporavka gospodarstva od posljedica pandemije Covida-19 kao i podrška Europske komisije, koja znatna financijska sredstva usmjerava u borbu protiv klimatskih promjena, mogle bi donijeti dugo željene promjene i prelazak na obnovljive izvore energije

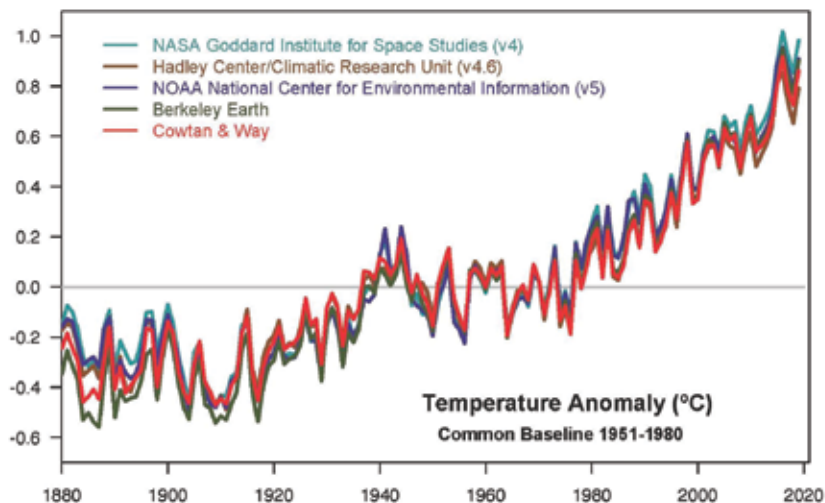
Uzroci i posljedice klimatskih promjena

Borba protiv klimatskih promjena danas je top-tema u svijetu i Europskoj uniji te nijedan ozbiljan razgovor lidera država ne može proći bez razgovora o utjecaju klimatskih promjena na suvremeni način života ljudi. Izgaranjem fosilnih goriva, krčenjem prašuma i uzgojem stoke ljudi sve više utječu na promjenu klime i temperature zraka na Zemlji. Tim se procesima oslobađaju goleme količine stakleničkih plinova koji se pridodaju onima koji prirodno postoje u atmosferi, čime se pojačavaju efekt staklenika i globalno zatopljenje. Polarne ledene ploče otapaju se munjevitom brzinom, razine mora rastu, a ekstremni vremenski uvjeti poput poplava, požara, toplinskih valova, suša i uragana sve su učestaliji. Zbog kom-

binacije tih promjena podižu se razine mora, zbog čega obalna i niska područja poplavljuju i erodiraju. Obilne kiše i drugi

ekstremni vremenski uvjeti sve su češće pojave, a tomu, nažalost, svjedočimo gotovo svaki dan. To može rezultirati poplavama i smanjenjem kvalitete vode, ali i smanjenom dostupnošću vodnih resursa u nekim regijama.

U *Građevinaru* smo već izvještavali o negativnim utjecajima promjena temperature zraka na funkcioniranje ljudskog organizma, radnu učinkovitost, ali i na funkcioniranje životnih sredina. U 2019. bili smo svjedoci nesnosnoga toplinskog

Prosječna temperatura zraka na svjetskoj razini viša je za 0,85 °C nego krajem 19. stoljeća (izvor: NASA)

Cijeli svijet bori se s posljedicama klimatskih promjena

vala koji je u lipnju i srpnju pogodio Europu. Gradovi poput Madrida, Pariza i Berlina zabilježili su dnevne temperature zraka koje su dosezale i do 43 °C.

Trenutačna prosječna temperatura zraka na svjetskoj razini viša je za 0,85 °C nego krajem 19. stoljeća. Svako od proteklih triju desetljeća bilo je toplije od svih prethodnih od 1850., otkako postoje mjerenja. Vodeći svjetski klimatolozi smatraju da su ljudske aktivnosti gotovo sigurno glavni uzrok zatopljenja koje se primjećuje od sredine 20. stoljeća. Znanstvenici smatraju da je porast za 2 °C u odnosu na temperaturu zraka iz predindustrijskoga doba granična vrijednost nakon

Toplinski valovi sve su učestaliji u Europi. Slika prikazuje bicikl koji se deformirao zbog visokih ljetnih temperatura u Berlinu, snimljeno 2019.

koje postoji mnogo veći rizik da će doći do opasnih i potencijalno katastrofalnih promjena okoliša na svjetskoj razini. Zato je međunarodna zajednica prepoznala potrebu zadržavanja globalnoga zatopljenja na razini nižoj od 2 °C.

Prema novim izvještajima, u 2020. temperature zraka i dalje rastu. Služba za klimatske promjene Copernicus (C3S) izvijestila je o vrijednostima površinskih temperatura zraka u srpnju 2020. Globalno, bio je to treći najtopliji mjesec srpanj zabilježen nakon 2016. i 2019. Istodobno je količina arktičkoga morskog leda bila je jednaka onoj iz srpnja 2019., što je oko 27 posto manje od prosjeka u razdoblju od 1981. do 2020. Također, temperature zraka na Arktiku bile su znatno više od prosjeka duž Sjevernoga morskog puta, odnosno uz sjevernu obalu Sibira i nad Kanadskim arhipelagom, dok su u Europi temperature bile niže od

prosjeaka na sjeveru i više od prosjeka na jugu, a na jugozapadu dosezale su gotovo rekordne vrijednosti tijekom toplotnoga vala potkraj mjeseca. U južnoj i srednjoj Europi sve su češći toplinski valovi, šumski požari i suše. Na mediteransko-mre području uvjeti su sve suši, zbog čega je ono još osjetljivije na sušu i šumske požare. Sjever Europe postaje sve vlažniji te bi moglo doći do redovite pojave poplava tijekom zimskih mjeseci. Urbana područja, na kojima danas živi četvero od petero Europljana, izložena su toplinskim valovima, poplavama ili podizanju razine mora, ali često su slabo opremljena za prilagodbu klimatskim promjenama.

I ostatak svijeta bori se sa sve učestalijim i intenzivnijim učincima klimatskih promjena. Posljedice se najviše osjećaju u mnogim siromašnim zemljama u razvoju. Ljudi koji ondje žive često u velikoj mjeri ovise o prirodnome okolišu, a

imaju najmanje resursa za nošenje s posljedicama klimatskih promjena. Indija i Bangladeš bilježe rekordne količine monsunskih kiša koje su uništile mnoge domove, ali i odnijele ljudske živote. Trećina Bangladeša je pod vodom zbog najobilnijih kiša u posljednjih deset godina koje su u te dvije zemlje ubile više od 1000 ljudi tijekom ljeta, a raseljeno ih je više od 15,5 milijuna stanovnika.

Stotine tisuća domova uništeno je, uključujući čitava sela. Šteta na imovini i infrastrukturi te zdravlju ljudi predstavlja velike troškove za društvo i gospodarstvo. Naročito su pogođeni sektori koji u velikoj mjeri ovise o određenim temperaturama i količinama padalina kao što su poljoprivreda, šumarstvo, energetika i turizam. Ako prosječne temperature na svjetskoj razini budu i dalje nekontrolirano raste, neke biljne i životinjske vrste bit će izložene povećanom riziku od izumiranja. Utjecaj klimatskih promjena na zdravlje već je vidljiv. U nekim je regijama povećan broj smrti povezanih s vrućinom, a vidljive su i promjene u rasprostranjenosti nekih bolesti koje se prenose vodom. Na drugoj strani svijeta uragan Dorian 2019. u cijelosti je razorio Bahame i iza sebe ostavio pustoš. Taj iznimno snažan i razoran uragan pete kategorije smatra se najgorom prirodnom katastrofom u povijesti te zemlje. S druge strane tri godine nakon razornoga uragana Maria koji je pogodio Portoriko i ostavio tisuće ljudi bez domova i struje lokalno stanovništvo još uvijek se nosi s posljedicama koje dodatno pogoršavaju učestale tropske oluje i obilne kiše. U Africi tropske oluje Idai i

Trećina Bangladeša je pod vodom zbog kiša u posljednjih deset godina

Indija u 2020. bilježi rekordne količine monsunskih kiša

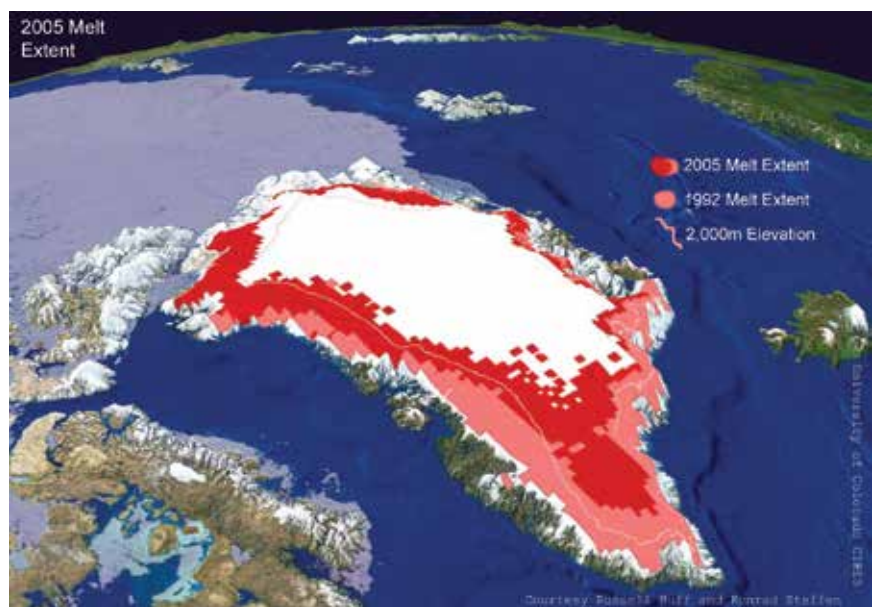
Biljne i životinjske vrste izložene su povećanom riziku od izumiranja

Bahami nakon uragana Dorian, snimljeno 2019.

Kenneth pogodile su Mozambik, Malavi i Zimbabve u proljeće 2019. te ostavile gotovo tri milijuna ljudi bez domova, uzrokujući katastrofalne poplave i obilne kiše koje su potom dodatno utjecale i na smanjenje kvalitete vode.

Raseljavanja u Južnoj i Sjevernoj Americi, Africi i Bliskome istoku potaknuta su ponajprije velikim poplavama, dok su Europu, sa znatno rjeđim raseljavanjem u odnosu na ostala područja, uz poplave pogodili potresi, požari i toplinski valovi u urbanim područjima. Da je situacija malo drugačija, to bi vjerojatno bila glavna vijest za sve naslovnice svjetskih medija, ali budući da je pandemija koronavirusa uzela zamaha na globalnoj razini, izgleda da po pitanju klimatskih promjena vlada tišina. Sve te prirodne katastrofe nisu bile neizbježne. Svjetski lideri vjerojatno su mogli i prije poduzeti korake da industrija ne ovisi o uporabi fosilnih goriva, ali gotovo svaki pokušaj napretka zaustavljen je pod izlikom da je preskup, kompliciran, nepraktičan ili jednostavno nemoguć. Posljedica je toga i nedavna objava o Grenlandu, danskome autonomnom teritoriju i najvećemu otoku na svijetu. Prema portalu *IFL Science*, Grenlad je u godinu dana izgubio rekordnu količinu leda. Prema nekim procjenama, riječ je o 532 milijarde tona leda te je tako oborio vlastiti rekord iz 2012. kada je izgubio 464 milijarde tona leda, zbog čega je svjetska razina mora narasla za 1,5 milimetara. Godine 2017. i 2018. na Grenlandu su bile vrlo hladne i uz velike količine snježnih oborina. Ingo Sasgen, autor istraživanja i glaciolog iz Centra za istraživanje

Satelitski prikaz Grenlanda, koji gubi rekordne količine leda svake godine (izvor: University of Colorado CIRES)

mora i polarna istraživanja Helmholtz u Njemačkoj, priopćio je da se iz godine u godinu primjećuju znatne varijacije, ali od 1948. najveći gubici leda bilježe se u posljednjemu desetljeću.

Mont Blanc je s 4810 metara najviši vrh Alpa. Nalazi se na granici između Visoke Savoje u Francuskoj i doline Aosta u Italiji. Ima više od 11 vrhova viših od 4000 metara u Francuskoj i Italiji i na godinu posjeti ga više stotina tisuća ljudi, mahom planinara i alpinista. Zaklada *Montagna Sicura* pozorno motri taj glečer od 2013. Stručnjaci zaklade i regionalne vlade u Valle d'Aosti ističu to da je nemoguće predvidjeti kada će se točno ledena grozda odlomiti te ponavljaju da poveća-

nje temperature zraka na globalnoj razini uzrokuje topljenje glečera i povlačenje polarnih ledenih pokrova. Zbog toga su kolovozu 2020. tamošnje vlasti naredile hitnu evakuaciju nekoliko tisuća stanovnika i turista.

Jedna od posljednjih u nizu ekoloških katastrofa jest izlivanje nafte iz broda koji se 25. srpnja 2020. nasukao na koraljni greben kod otoka Mauricijusa, inače svjetski poznatog po svojim kristalno čistim plažama. Iz broda izlilo se oko 1000 tona nafte koja ugrožava i ubija koralje, ribe i druge oblike života u moru. U tijeku je uklanjanje ostataka nafte iz mora koji će zasigurno ostaviti dugotrajne posljedice, a šteta će se sanirati još godinama.

Narušavanje prirodne ravnoteže potaknute globalnim promjenama u okolišu velik su problem današnjice koji djeluje izravno na društvo. Prema službenim podacima Centra UN-a za nadzor interno raseljenih osoba (engl. *Internal Displacement Monitoring Centre - IDMC*), krajem 2019. više od pet milijuna ljudi unutar 95 zemalja raseljeno je zbog posljedica katastrofa koje su se dogodile ne samo u 2019. nego i u prethodnim godinama. U 2019. gotovo dvije tisuće prirodnih katastrofa pokrenule su gotovo 25 milijuna novih raseljavanja u 140 zemalja. To je najveći broj zabilježen od 2012. i tri puta veći broj od ljudi raseljenih zbog rata i nasilja. Najveća raseljavanja događala su se duž Azije, gdje su četiri zemlje imale više od 17 milijuna novih raseljavanja uzrokovanih najviše tropskim olujama i monsunskim kišama, i to Indija pet milijuna ljudi, Filipini 4,1 milijun, Bangladeš 4,1 milijun i Kina četiri milijuna.

Ignoriranje klimatskih promjena najviše utječe i utjecat će na najsiriomašnije dijelove svijeta. Međutim, događaji iz Bangladeša, Indije, SAD-a, Mauricijusa i brojnih drugih mjesta pokazuju da su te promjene vidljive diljem svijeta te da svjetske vlade moraju napraviti snažan zaokret prema obnovljivim izvorima energije i energetske učinkovitosti, a ta borba neće biti jednostavna. Svjetski lideri morat će odrediti prioritete i promijeniti *status quo*, inače će katastrofe koje se događaju diljem svijeta postati još gore i smrtonosnije.

Stanje u Hrvatskoj

Godinu 2020. Hrvatska će pamtiiti po razornome potresu koji se dogodio 22. ožujka 2020. i poplavi koja se dogodila 24. srpnja 2020. u Zagrebu, pojavi toplinskih otoka u većim gradovima te sušama u pojedinim dijelovima Slavonije, Istre i Dalmacije zbog koje postoji mogućnost smanjenog prinosa usjeva.

Prosječna toplina zraka u Zagrebu u 2019. bila je viša nego u ikojoj prethodnoj, a istodobno je u glavnome gradu Hrvatske zabilježen najmanji broj dana sa snježnim pokrivačem. Vidljivo je to iz publikacije *Statističke informacije 2020.*

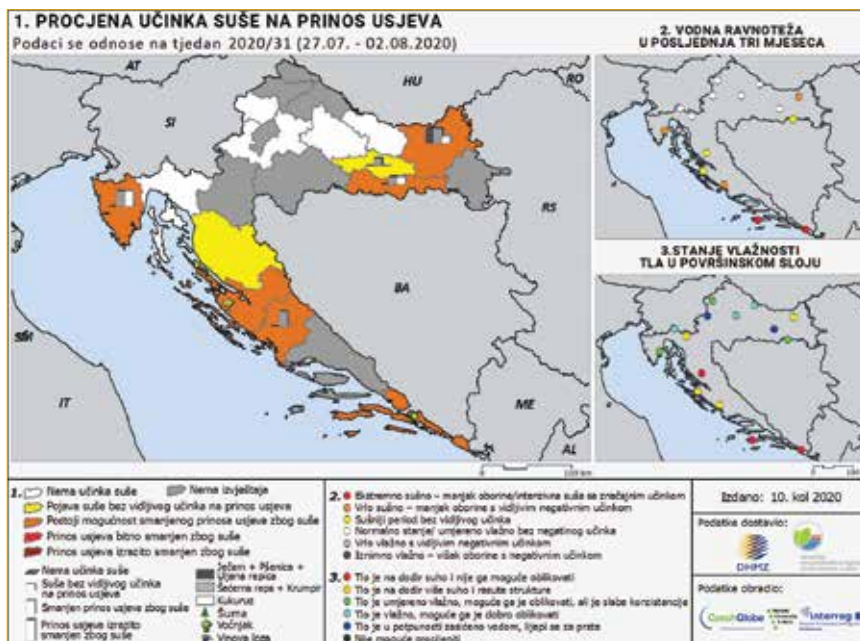
Svjetske vlade moraju napraviti snažan zaokret prema obnovljivim izvorima energije i energetske učinkovitosti

koju je Državni zavod za statistiku objavio na mrežnim stranicama. Podaci su uzeti s triju mjernih mjesta. U Maksimiru, na istočnoj strani grada, prije petnaest godina prosječna je temperatura zraka iznosila 11,2 °C, a do 2019. porasla je na 13 °C.

Na Griču, brežuljku iznad samoga središta grada, temperatura zraka je u petnaest godina porasla s 12 °C na 14,2 °C. Na Puntijarki, obronku Medvednice koji se nalazi 957 metara iznad razine mora, temperatura zraka je u tih petnaest godina porasla sa 6,6 °C na 8,7 °C. Dakle, na temelju dostupnih podataka može se zaključiti to da se predviđanja o zatopljenju ostvaruju, čak i brže od projekcija.

Zagrijavanje zraka neophodno dovedo do postupnog nestanka snijega. U 2020. snijeg je u Zagrebu pao samo jednom, i to u rano jutro 22. ožujka, nakon što su stanovnici, uplašeni snažnim potresom, izišli na sigurno iz svojih kuća. Prošle zime glavni grad Hrvatske nije bio pokriven snijegom ni jedan dan. Od 2004. na Griču je broj dana sa snježnim pokrivačem pao sa 16 na samo šest. U Maksimiru je također pao sa 17 na osam dana.

Puntijarka, u neposrednoj blizini poprišta slalomskih utrka koje se organiziraju u sklopu Svjetskoga skijaškog kupa, popularne Snježne kraljice, bilježi pad broja dana sa snježnim pokrivačem s 95 u

Procjena učinka suše na prinos usjeva u Republici Hrvatskoj u 2020.

Zbog klimatskih promjena perspektiva skijališta na Sljemenu mogla bi postati neizvjesna

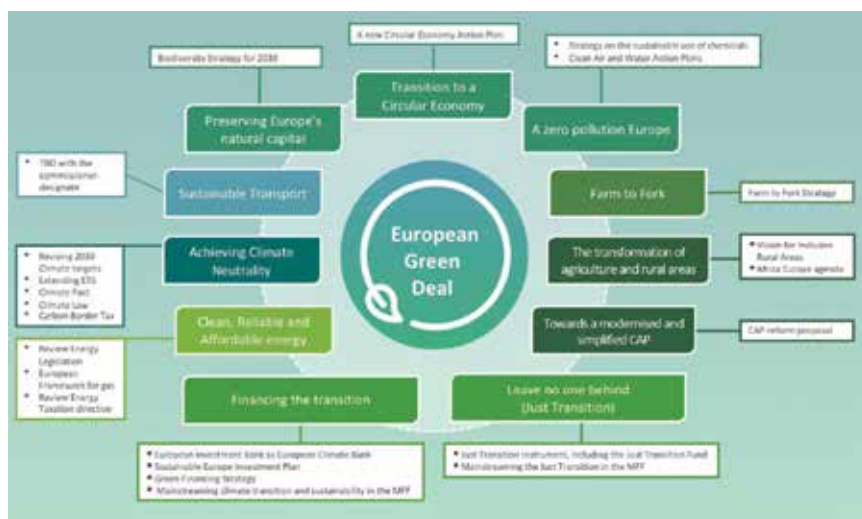
2004. na 71 u prošloj godini. Nije li uz takve klimatske promjene perspektiva skijališta pomalo neizvjesna? Postoji li ekološko opravdanje za održavanje Svjetskog kupa na Sljemenu, masovno umjetno zasneživanje staza, izgradnju prometne, sportske i smještajne infrastrukture? Kolika je u stvari važnost Medvednice za klimatsku situaciju u Zagrebu? Odgovore na ta pitanja pokušala je dati Jagoda Munić, predsjednica svjetske mreže udruga za zaštitu okoliša *Friends of the Earth International* (FoEI). Medvednica je vrlo važna za lokalnu klimu, kvalitetu zraka u Zagrebu te zaštitu od poplava. Zadnjih deset godina devastacija šume sječom i nekontroliranim prometom motornih vozila znatno je pogoršala stanje. Vršni dio Medvednice ima najveći pritisak i zbog skijališta. Stručnjaci su još početkom dvijetisućitih upozoravali na to da je bolje da se utrka Svjetskog kupa organizira na Bjelolasici, kako bi se time potaknuo razvoj Gorsko-gotarskog kotara.

Još tada su zbog nadolazećih klimatskih promjena preporuke bile da se skijališta ne grade na terenima nižima od 1500 metara nadmorske visine. U

međuvremenu je sportski centar na Bjelolasici uništen. Dugo sanjana sljemenska žičara samo što nije dovršena, a prva probna vožnja trebala bi krenuti prvih dana jeseni. Teško je reći ima li skijanje na Sljemenu budućnost, jer snijega možda neće biti, a pitanje je isplativosti izrade umjetnoga snijega te njegova utjecaja na prirodu zbog dodatnih kemikalija.

Što po pitanju klimatskih promjena radi europska politika?

Radi zajedničke borbe protiv klimatskih promjena osmišljen je popularno zvani *Europe Green Deal*. Europski zeleni plan izradila je Europska komisija krajem 2019. kao pokušaj uspostavljanja strategije rasta kojom se EU nastoji preobraziti u pravedno i prosperitetno dru-

Europski zeleni plan jest strategija rasta Europske unije u cilju smanjivanja emisija stakleničkih plinova za barem 50 posto do 2030. te postizanja klimatske neutralnosti do 2050.

Izazovi dekarbonizacije u Istarskoj županiji povezani su ponajprije s termoelektranom Plomin

tvo s modernim, resursno učinkovitim i konkurentnim gospodarstvom u kojemu 2050. neće biti neto emisija stakleničkih plinova i u kojemu gospodarski rast nije povezan s upotrebom resursa. Pritom se pokušava očuvati i povećati prirodni kapital EU-a te zaštititi zdravlje i dobrobit građana od rizika povezanih s klimatskim promjenama, okolišem i utjecaja okoliša na njih. U uvodu Europskog zelenog plana stoji da ta tranzicija mora biti istodobno pravedna i uključiva. Drugim riječima, Europski zeleni plan jest strategija rasta Europske unije u cilju smanjivanja emisija stakleničkih plinova za barem 50 posto do 2030. te postizanja klimatske neutralnosti do 2050.

Za provedbu toga plana potrebna je tranzicija prema pravednome i prosperitetnome društvu, za što se potrebne investicije procjenjuju na više od bilijun eura do 2030., odnosno riječ je o oko 260 milijardi eura na godinu ili 1,5 posto BDP-a 2018. Proračun EU-a mogao bi osigurati 503 milijarde eura, nacionalno sufinanciranje 115 milijardi eura, a ostatak bi osigurali drugi privatni i javni izvori. U tome važnu ulogu ima financiranje Europske investicijske banke (EIB) koja je klimatski cilj udvostručila s 25 posto na 50 posto ulaganja do 2025.

Provedba Europskoga zelenog plana zahtijeva dekarbonizaciju svih gospo-

darskih sektora. Fokus je na energetici koja stvara 75 posto emisija. Dvije nove strategije objavljene 8. srpnja 2020., Strategija za integraciju energetskog sustava EU-a i Strategija za vodik, trebale bi omogućiti prelazak na zelenu energiju i dekarbonizaciju industrije. Prelazak na zelenu energiju i dekarbonizacija industrije ključ su provedbe Europskoga zelenog plana i plana oporavka EU-a sljedeće generacije (engl. *Next Generation EU*).

Inicijative s razine EU-a predviđaju integraciju mjera ekonomskog oporavka i Europskoga zelenog plana, čime se nastoje potaknuti ekonomska aktivnost, oporavak, inovacije, "čista industrija" i klimatska neutralnost. Poseban mehanizam za pravednu tranziciju trebao bi pomoći regijama čije gospodarstvo ovisi o fosilnim gorivima ili industrijama s velikim emisijama stakleničkih plinova, u kojima bi provedba Plana predstavljala najveći izazov. U Hrvatskoj su to Sisačko-moslavačka i Istarska županija. Sisačko-moslavačka županija je u 2018. imala najvišu zabilježenu stopu nezaposlenosti u Hrvatskoj (24,2 posto), a znatan dio zaposlenosti odnosi se na energetski intenzivnu industriju. Prema projekcijama Europske komisije, tranzicija će utjecati na otprilike sedam posto ukupnog broja stanovništva te županije. Izazovi dekarbonizacije u Istarskoj županiji povezani

su ponajprije s termoelektranom Plomin, koja proizvodi oko šest posto ukupno proizvedene električne energije u Hrvatskoj, i cementnom industrijom.

Integriranje mjera Zelenoga plana u program oporavka u Hrvatskoj moglo bi potaknuti gospodarske aktivnosti, inovacije i razvitak. Usvojeni provedbeni dokumenti ocrtavaju taj potencijal pa Integrirani energetski i klimatski plan predviđa uspostavu platforme za tehnologiju vodika. Međutim zasad nije jasno iskazana politička volja za prihvaćanje ciljeva klimatske neutralnosti do 2050. Tu tvrdnju ilustrira proces usvajanja niskouglične strategije koji traje već osam godina i još nije dovršen te sadržaj nacрта tog dokumenta ne razmatra scenarij ugljične neutralnosti.

Je li globalno zatopljenje isključivo stvar najrazvijenih zemalja?

Opće je prihvaćeno mišljenje da je odgovornost za globalno zatopljenje isključivo stvar industrijski najrazvijenijih zemalja, da se rješenja mogu donijeti samo na globalnome planu, a da poluperifernim lokalnim zajednicama preostaje pratiti razvoj događaja i nadati se najboljemu. Je li moguće ostvariti cilj da Europa 2050. postane prvi klimatski neutralan kontinent? Ima li to smisla? Teorijski je moguće, no pravo je pitanje je li to i realno u postojećim političkim i ekonomskim odnosima. Europa zadovoljava 23 posto svojih potreba za naftom i 46 posto potrebne količine plina, ali to nam ne osigurava budućnost i zato dolazi do tranzicije i uključivanja obnovljivih izvora energije i velikih investicija u sunce i vjetar. Za razliku od naftnoga sektora, elektroenergetski i plinski, zasad, nisu pretrpjeli preveliku štetu zbog koronakrize.

Hoće li gospodarstvo EU-ovih članica moći izdržati konkurenciju prelaskom na za sada još uvijek skuplje obnovljive izvore energije? Što će biti ako se i drugi ne odreknu korištenja ugljena i nafte poput Europe, ali i nuklearne energije poput Njemačke?

Hrvatska je mala zemlja koja još uvijek ima relativno kvalitetna prirodna bogatstva, koja moramo prestati uništavati.

Hrvatski otoci nalaze se na geografski idealnome području za iskorištavanje maksimalnoga potencijala sunčeve energije

Hrvatska mora osmisлити viziju razvitka, ponajprije vlast i struka moraju postići dogovor o tome što uopće želimo razvijati. Osim samostalnosti i članstva u Europskoj uniji još uvijek se presporo razvijamo, previše ovisimo o turizmu i sredstvima iz Europskih fondova.

S druge strane prednost malih zemalja poput Hrvatske može biti u tome da mogu i trebaju provesti brzu pravednu ekološku tranziciju i istodobno povećati otpornost ekosustava i društva na posljedice klimatskih promjena. Što se konkretno može napraviti po tome pitanju? Oporavak treba biti usko vezan uz zeleni oporavak, nove tehnologije, tehnološki napredak i zelene izvore energije. Informacije iz cijeloga svijeta svjedoče o tome da investicije u obnovljive izvore energije napreduju brže nego investicije u fosilne izvore i to je dobar pokazatelj. Neki od prijedloga jesu modernizacija sustava odvodnje oborinskih voda, povećanje broja zelenih koridora, parkova i općenito drveća u gradovima kako bi se stvorio prirodni sustav koji bi smanjio utjecaj većih količina oborina i viših temperatura zraka. Također treba hitno zaustaviti devastaciju hrvatskih šuma.

Hrvatski otoci imaju obilje sunčanih dana pa se postavlja pitanje zašto ne bi imali i obilje solarnih panela. Naši se otoci nalaze na geografski idealnome području za iskorištavanje maksimalnoga potencijala sunčeve energije, ali

imamo vrlo malo instaliranih solarnih fotonaponskih sustava. Električna energija dolazi s kopna, a dalekovodima se dalje provodi do potrošača na otocima. Unatoč ukupnome opterećenju i velikim razlikama u broju korisnika ljeti i zimi, elektroenergetska mreža je još uvijek relativno stabilna, a solarni sustavi nalaze se uglavnom samo na mjestima gdje mreža još uvijek ne postoji poput udaljenih uvala i sela. U tim su se dijelovima otočani prije par desetljeća odlučili za tzv. izvanmrežno funkcioniranje te dan danas svoje turističke smještajne kapacitete opskrbljuju električnom energijom iz malih solarnih elektrana na

svojim krovovima. Možda nisu ni svjesni toga da su u svom pronalaženju načina opskrbe električnom energijom krajem prošloga stoljeća zapravo bili pioniri danas vrlo traženoga modela koji EU stavlja u središte energetske tranzicije – proizvodnje na mjestu potrošnje.

Najavljivane političke strategije i mjere oporavka gospodarstva od posljedica pandemije Covida-19 kao i podrška Europske komisije, koja znatna financijska sredstva usmjerava u borbu protiv klimatskih promjena, mogle bi donijeti dugo željene promjene i prelazak na obnovljive izvore energije. Ostaje za vidjeti hoće li Hrvatska ovaj put iskoristiti tu mogućnost.

Izvori:

- <https://earth.gizmodo.com/the-climate-disasters-we-ignore-today-will-eventually-c-1844779261>
- <https://climate.nasa.gov/vital-signs/global-temperature/>
- <https://www.internal-displacement.org/>
- https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu_en
- http://www.h-alter.org/vijesti/sto-hrvatska-tu-moze?fbclid=IwAR14m-j-CFSVR-uKaNFw7wP_3UFZ4KxUTuJ0auVYHTWIKYhSgCZ-icHenZE
- https://meteo.hr/klima.php?section=klima_pracenje&param=spi&el=karte_suse

Podrška Europske komisije, koja znatna financijska sredstva usmjerava u borbu protiv klimatskih promjena, mogla bi donijeti dugo željene promjene i prelazak na obnovljive izvore energije